

Kulutustutkimuksen Seura Ry
FINNISH ASSOCIATION OF CONSUMER RESEARCH

Kulutustutkimuksen Seuran syysseminaari 2016

Kulutus ja Sosiologia

Perjantai 25.11.2016 klo 12.00 – 17.00
Tieteiden talo, sali 505, Kirkkokatu 6, Helsinki

Ohjelma

12.00 Avaussanat

Puheenjohtaja Outi Uusitalo, Jyväskylän yliopisto

12.05 Keynote speaker ” Kuluttajan muutos sosiologisessa tulkintaperinteessä”

Professori Pekka Räsänen, Turun yliopisto

12.35 Kommenttipuheenvuoro

Tutkijatohtori Nina Kahma, Helsingin yliopisto

13.05 Väitöskirjakavalkadi

- Terhi Väistö: Children's discourse on development in online and offline fields: A study of positions and symbolic power
- Anastasia Seregina: Performing Fantasy and Reality

13.30 Kahvitauko

14.00–15.30 Workshopit

A. *Kulutus ja jäte*

sali 208, Tieteiden talo

B. *Kulutus eriarvoisuuden peilinä*

sali 309, Tieteiden talo

15.30–17.00 Workshop

C. *Kuluttaja muutosvoimana*

sali 208, Tieteiden talo

Tervetuloa mukaan!

Ilmoittautumiset 15.11. mennessä laura.luukkanen@jyu.fi. Seminaari on jäsenille maksuton. Muilta osallistumismaksu on 30 euroa, perusopiskelijoilta 10 euroa. Osallistumismaksun maksamalla voit samalla liittyä jäseneksi seuraan. Maksu 15.11. mennessä seuran tilille FI86 5780 2420 0029 83, viite 246. Jos olet kiinnostunut esittämään puheenvuoron työpajassa, olethan yhteydessä suoraan ryhmän vetäjään.

TYÖRYHMIEN ESITTELYT JA YHTEYSTIEDOT:

Työryhmä A: Kulutus ja jäte

Työryhmän vetäjä: Väitöskirjatutkija Lotta Alhonnoro

Elämä on luopumista, sanotaan, ja ajatus kuvaa hyvin myös tilannetta, jonka kanssa kuluttajat elävät. Järjestäminen, lajittelu, siivoaminen ja sen välttely, kierrättäminen ja pois heittäminen ovat kuluttamisen arkipäivää. Vaikka jäte on pyritty yhteiskunnassa piilottamaan tai työntämään syrjään, on se silti kaikkialla läsnä, vaikuttaen siihen miten toimimme. Jäte saa erilaisia merkityksiä ja toisaalta tuottaa erilaisia luokituksia. Jäte sitoo aikaa, rahaa ja toimintaa, mutta on myös raaka-aine ja uuden mahdollistaja. Samalla kun talot täyttyvät roinasta, vastuullisuus, kierrätys ja kulutuksen vähentäminen ovat saaneet jansijaa. Se mikä on toiselle roskaa, voi olla toiselle aarre.

Työryhmään toivotaan alustuksia jotka kiinnittyvät jätteeseen ja ylijäämään erilaisista näkökulmista. Aihetta voi tarkastella teoreettisesti tai empiirisesti, kulttuurisena ilmiönä tai aineellisuuden ja materian kautta. Työryhmässä voidaan pohtia jätteen syntyä ja kiertoa niin kuluttajan ja kodin kuin palveluiden ja yhteiskunnankin näkökulmasta.

Työryhmään ilmoittaudutaan lähettämällä lyhyt abstrakti tai esittely omasta tutkimuksesta 18.11. mennessä osoitteeseen lotta.alhonnoro@uva.fi. Tervetuloa mukaan työryhmään!

Lotta Alhonnoro, Markkinointi, Vaasan yliopisto

Työryhmä B: Kulutus eriarvoisuuden peilinä

Työryhmän vetäjä: Tutkijatohtori Taru Lindblom

Nykypäivän kulutusta leimaa sekä valintojen ja vaihtoehtojen lukuisuus sekä se, yhteiskunnassamme taloudellinen eriarvoisuus kasvaa. Tyyllittelyjen ja valinnamahdollisuus ei siis ole todellinen kaikille.

Työryhmässä tarkastellaan kulutuksen suhteutumista eriarvoisuuden teemoihin. Työryhmään otetaan vastaan mieluusti sekä käsitteellisiä että empiirisitä esityksiä. Näkökulma voi vaihdella yksilötasolta yhteiskunnan eri kerroksiin, pitkän aikavälin tarkasteluihin tai välähdyksenomaisiin kuvauksiin kulutusilmiöistä, jotka saattavat toimia pontimena eriarvoisuuden poistamiselle tai lisääntymiselle.

Tarkastelun kohteena voi olla esimerkiksi teoreettisia tai metodologisia pohdintoja siitä, miten sosiaalista eriarvoisuutta voi arvioida kulutustottumusten kautta. Mikä kulutuksessa ilmentää eriarvoisuutta, ja mikä taas on vapaaehtoista tai preferensseihin perustuvaa? Voiko yhteiskunnallista asemaa tai sosiaalista hyväosaisuutta arvioida kulutusta tutkimalla? Mitkä kulutuksen osa-alueet ovat alttiimpia sosiaalisen eriarvoisuuden näkymiseen, mitkä taas ovat eriarvoisuuskeskustelun ulkopuolella? Minkälaisia uu-

sia kulutusilmiöitä, –suuntauksia ja kuluttajaliikeitä on, ja mitkä ovat niiden vaikutukset eriarvoisuuden erilaisten kuluttajien keskuudessa?

Työryhmään ilmoittaudutaan lähettämällä abstrakti tai tiivistelmä omasta esityksestä 18.11.2016 mennessä osoitteeseen taru.lindblom@utu.fi Tervetuloa mukaan työryhmään!

Taru Lindblom, taloussosiologia, Turun yliopisto

Työryhmä C: Kuluttaja muutosvoimana – Ehdotus akatemiaohjelman perustamisesta

Työryhmän vetäjä: Professori Outi Uusitalo

Kulutustutkimuksen seuran hallitus on valmistellut ”Kuluttaja muutosvoimana” –nimistä ehdotusta akatemiaohjelmaksi. Ehdotus lähetettiin Suomen Akatemian kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimuksen toimikunnalle keväällä 2016. Akatemian toimintatavat ovat muutostilassa, ja akatemiaohjelmien käsittely siirtyy uuteen lähiaikoina perustettavaan tutkimusjohtoryhmään. Ehdotuksemme on saanut palautetta KY-toimikunnalta ja jos se halutaan varsinaiseen käsittelyyn, se on lähetettävä uudelleen ns. avoimen konsultaation järjestelmän kautta.

Työryhmän tarkoituksena on työstää ja muokata hakemusta saadun palautteen perusteella. Palautteen pääkohdat: Aloitteessa vahvistusta kaipaavat etenkin kansainvälisyys (laajempi näkökulma kuin luettelo yhteistyötahoista) ja visio siitä, millainen rahoituspohja olisi rakennettavissa eri kv. rahoituslähteistä. Monitieteisyyttä muutekin kuin kulutustutkimuksen sisällä kaivataan myös (esim. luonnontiede, ympäristötiede. Pitäisi saada aikaan kuvaus riittävän suuresta kokonaisuudesta, jotta eri tieteenalojen edustajat (hyvin laajasti) voisivat hakea rahoitusta.

Ohjelma-aloite rakennettiin seuraavien teemojen ympärille: 1) Rahan ulottuvuudet ja kuluttajan suhde rahaan, 2) Materiaalisuus ja kiertotalous, 3) Uudet palvelutalouden muodot ja 4) Täysivaltaisena kuluttajana Suomessa. Tutkimusohjelma tarkastelee kuluttajan roolia erilaisissa yhteiskunnallisissa murroksissa: kuluttajat toimivat niissä monin tavoin yhteiskunnan kehityksen muutosvoimana. Tutkimusohjelmassa kuluttajaa tarkastellaan subjektina, joka toimii yhteiskunnallisissa järjestelmissä, materiaalsen kierron verkostoissa ja uusissa palvelutalouden muodoissa.

Ohjelma ottaa kuluttajan keskiöön kun tarkastellaan yhteiskunnallisia kehityssuuntia ja tarkoituksena on tuottaa uutta tietoa ja tapoja ymmärtää yhteiskunnan kehitystä kuluttajaa ja kulutusta koskevan tutkimuksen avulla. Tähän mennessä kuluttaja, loppukäyttäjä tai asiakas on otettu huomioon useissa Suomen Akatemian (Yksilöllistetty Terveys, Digitaaliset ihmistieteet, BioFuture2025), Tekesin sekä kansainvälisten rahoittajien tutkimusohjelmissa yleensä toimenpiteiden kohderyhmänä. Kuluttajuuden merkityksen tutkimus yhteiskunnallisen kehityksen alkuunpanijana ja edistäjänä on kuitenkin jäänyt ilman huomiota. Kuluttaja muutosvoimana –ohjelmassa kuluttaja nähdään yhteiskuntaan, talouteen ja ympäristöön kulutuksen kautta vaikuttavana keskeisenä toimijana. Kuluttaja on tiedostamattaan tai tietoisesti nivoutunut osaksi monia yhteiskunnallisia, sosiaalisia ja poliittisia kysymyksiä, joita tutkimusohjelmassa

halutaan tarkastella. Kuluttajien tarkastelu kehityksen toimeenpanijoina ja samalla muutosten vaikutusten kokijoina tarjoaa mahdollisuuksia uudenlaisille tavoille toteuttaa yhteiskunnallisia tavoitteita.

Tutkimusohjelman teemat kytkeytyvät yhtäältä ihmisten hyvinvointiin ja onnellisuuden kokemiseen ja toisaalta marginalisoitumiseen ja syrjäytymiseen. Yhteiskunnan monimutkaiset kehityskulut kuten globalisaatio, medioiden pirstaloituminen ja korostunut asema, teknologian kehitys ja digitalisoituminen, ekologian uhkatekijät ja kestävä kehityksen mahdollisuudet sekä estetisoitunut kulutuskulttuuri muovaavat kuluttajaa ja samalla ovat kuluttajan toiminnan seurausta. Kuluttajia voidaan tarkastella samanaikaisesti sekä kulutuskysynnän ja sitä kautta taloudellisen kasvun vauhdittajina että monien yhteiskunnallisten ongelmien ratkaisijoina. Tarkastelun kohteina voivat olla esimerkiksi kuluttajalähtöiset innovaatiot, joita syntyy rahan, materiaali- ja kiertotalouden sekä palveluiden piirissä. Uusien kulutus- ja palveluinnovaatioiden kehityksen alkuvaiheessa on syytä tutkia erilaisia kehittymismahdollisuuksia sekä uudenlaisia palvelukokonaisuuksia ja talousjärjestelmiä, joissa kuluttajilla on keskeinen rooli.

Kuluttajat ovat myös kansalaisia oikeuksineen ja velvollisuuksineen. Yritysten ja kuluttajien välistä suhdetta tarkastellaan uusilla tavoilla: kuluttaja-asiakkaat nähdään aktiivisina, valtaistuneina, tuotantoon osallistuvina toimijoina, mikä muuntaa olemassa olevia valta- ja toimijasuhteita. Lopulta valinnan mahdollisuudet ja kuluttajan käytössä olevat resurssit määrittävät sen, johtaako valtaistuminen hyvinvoinnin lisääntymiseen. Tämän vuoksi ohjelmassa annetaan ääni myös haavoittuville kuluttajaryhmille, jotka usein marginalisoidaan kulutukseen liittyvissä keskusteluissa.

Työryhmään toivotaan alustuksia ”Kuluttaja muutosvoimana”-ehdotuksen aihepiiristä ja teemoista. Työryhmässä keskustellaan näistä teemoista, ja tarkoitus on erityisesti etsiä kulutustutkimuksen kytköksiä eri tieteenaloihin.

Työryhmään ilmoittaudutaan lähettämällä abstrakti tai tiivistelmä omasta esityksestä 18.11.2016 mennessä osoitteeseen outi.uusitalo@jyu.fi Tervetuloa mukaan työryhmään!

Outi Uusitalo, Markkinointi, Jyväskylän yliopisto